

Sylwia Kierczyńska

Znaczenie Wspólnej Polityki Rolnej dla producentów owoców i warzyw w Polsce

Importance of the Common Agricultural Policy for fruits and vegetables producers in Poland

Celem pracy było przedstawienie regulacji WPR dla rynku owoców i warzyw, wykorzystania jej instrumentów przez producentów owoców i warzyw w Polsce, a także opinii producentów na ten temat. Opinie pozyskano w wyniku badania ankietowego, przeprowadzonego wśród 40 producentów owoców i warzyw oferujących swoje produkty na WGRO w Poznaniu.

Wyniki wskazują, że stopień korzystania ze wsparcia UE zwiększał się wraz z upływem czasu. Problemy przytaczane w ankiecie przez większość producentów związane były z potrzebą znaczącego dofinansowania z UE, wyższych cen skupu w przetwórstwie oraz wzrostu popytu na owoce i warzywa. Propozycje zmian w polityce rolnej dla rynku owoców i warzyw dotyczyły zwiększenia dofinansowania z UE, wzrostu popytu na owoce i warzywa oraz rekompensat w latach nieurodzaju.

Wstęp

Rynek owoców i warzyw jest przykładem rynku o ograniczonej interwencji rynkowej [Szumski 2007]. Pierwsze regulacje dla rynku świeżych owoców i warzyw zostały wprowadzone w 1962 r. [Leszko 2000]. Opierały się one na wprowadzeniu jednolitych norm jakościowych, podtrzymywaniu cen i dochodów producentów poprzez system zakupów interwencyjnych (wycofania produktów z rynku) oraz stosowaniu wspólnej taryfy celnej w obrotach z krajami trzecimi uzupełnianej systemem obciążeń, mających na celu ochronę przed importem. Wspólną Organizację Rynków Owoców i Warzyw (WOROiW) świeżych ustanowiono na mocy Rozporządzenia Rady Unii Europejskiej nr 2200/1996 z 28 października 1996 r. Uwzględniono w niej cele wynikające z kolejnego etapu reformy Mac Sharryego, polegającego na kontynuowaniu polityki wspierania dochodów producentów poprzez wspieranie finansowania działań mających na celu lepsze dostosowanie produkcji do potrzeb rynku (koncentracja produkcji, poprawa jej jakości), przesunięcie odpowiedzialności za stan rynku na zorganizowane grupy producentów, silniejszym powiązaniu systemu wsparcia z ochroną środowiska naturalnego oraz zmniejszeniu wspierania produkcji od kształtowania się cen produktów rolnych [Nosecka 1997]. Od stycznia 2008 r. wprowadzono w życie reformę sektora owoców i warzyw na mocy Rozporządzenia Rady (WE) nr 1182/2007 z dnia 26 września 2007 r. ustanawiającego przepisy szczegółowe dotyczące tego sektora oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 1580/2007 z dnia 21 grudnia 2007 r. ustanawiające przepisy wykonawcze.

Polscy producenci owoców i warzyw, wraz z akcesją Polski do Unii Europejskiej, objęci zostali regulacjami Wspólnej Polityki Rolnej i od 2004 roku mogli korzystać ze wsparcia dla rynku owoców i warzyw. Celem pracy było przedstawienie regulacji WPR dla rynku owoców i warzyw, wykorzystania jej instrumentów przez producentów owoców i warzyw w Polsce, a także opinii producentów na ten temat.

1. Regulacje WPR dla rynku owoców i warzyw

Wśród regulacji WPR dla rynku owoców i warzyw znalazły się wspólne standardy jakościowe dla owoców i warzyw będących przedmiotem obrotu rynkowego, subwencje eksportowe, rekompensaty z tytułu wycofania produktów z rynku, dopłaty do pomidorów do przetwórstwa, system wsparcia dla grup i organizacji producentów, regulacje dotyczące importu owoców i warzyw, a wraz z reformą, od 2008 r. wprowadzono wsparcie dla producentów malin i truskawek do przetwórstwa, a także środki wsparcia w sytuacjach kryzysowych oraz programy promujące spożycie owoców i warzyw. Wycofano natomiast subwencje eksportowe, a dopłaty do pomidorów do przetwórstwa zmieniono na oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw.

Wspólne standardy jakościowe wprowadzono w 1996 roku dla 35 grup owoców oraz warzyw [Rozporządzenie nr 2200/96]. Obowiązywały one dla owoców i warzyw świeżych, będących przedmiotem obrotu rynkowego. Szczegółowe opisanie produktu (definicja, wygląd, kształt, kolor, jędrność, stopnie dojrzałości, wielkość, sposób pakowania i oznakowania) miało ułatwić handel tymi produktami oraz zmniejszyć niepewność konsumentów w stosunku do produktu [Rynek... 06.2006]. Jednakże ze względu na wysokie ceny żywności, w tym owoców i warzyw, a także przeciwdziałanie marnowaniu się tych produktów, które odbiegają od bardzo rygorystycznie określonych norm, złagodzono przepisy regulujące standardy jakościowe. Od 1 lipca 2009 r. zniesiono dotychczasowe normy handlowe dla 26 rodzajów owoców i warzyw, pozostawiając je dla 10, które stanowiły łącznie 75% handlu UE (jabłek, owoców cytrusowych, kiwi, sałaty, brzoskwiń i nektaryn, gruszek truskawek, słodkiej papryki, winogron stołowych oraz pomidorów). Pozostawiono państwom członkowskim (a nie KE) możliwość decydowania o dopuszczeniu do sprzedaży produktów z tej grupy, nie spełniających norm jakościowych, pod warunkiem oznaczenia ich etykietą pozwalającą na odróżnienie ich od produktów klas Extra, I lub II (np. oznaczonych jako „produkt przeznaczony do przetworzenia”) [Rynek ... 2010].

Pomoc finansowa w ramach Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw trafiała do producentów poprzez organizacje producentów (OP). Wstępnie uznana grupa producentów (GP) otrzymywała pomoc na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy, prowadzeniem działalności administracyjnej, a także pokrycie części kosztów inwestycji ujętych w planie dochodzenia do uznania. Po maksymalnie pięcioletnim okresie wstępnego uznania, grupa uzyskiwała status uznanej organizacji producentów, dla której pomoc finansowa przeznaczona była na dofinansowanie funduszu operacyjnego. Wraz z reformą WOROiW, od 2008 r. zwiększono unijne współfinansowanie funduszy operacyjnych OP w krajach o wyjątkowo niskim stopniu zorganizowania sektora oraz w nowych krajach członkowskich, a także podwojono

stawki wsparcia dla wstępnie uznanych GP w nowych krajach członkowskich (przyłączonych do UE po 2004 r.).

Produkcja owoców i warzyw uzależniona jest między innymi od zmieniających się i nieprzewidywalnych warunków przyrodniczych, a wielkość zbiorów w poszczególnych latach charakteryzuje się dużymi wahaniami. W związku z pojawiającymi się nadwyżkami na rynku, szczególnie w latach nadprodukcji, część świeżych owoców i warzyw, które nie mogły zostać sprzedane, podlegała wycofaniu z rynku. Takim wsparciem w UE objętych było 16 gatunków owoców i warzyw, natomiast polskim producentom przysługiwały dopłaty z tytułu wycofania z rynku jabłek, gruszek, kalafiorów i pomidorów. Od 2002 r. ilość wycofanych produktów nie mogła przekroczyć 8,5% produkcji towarowej jabłek oraz 10% produkcji towarowej pozostałych gatunków, a wycofaniu podlegać mogły, w ściśle określonym terminie, jedynie produkty spełniające określone wymagania jakościowe. Celem tego mechanizmu była stabilizacja cen, a nadwyżki produktów były przekazywane organizacjom charytatywnym oraz instytucjom użyteczności publicznej [Rynek... 09.2006].

Na rynku świeżych owoców i warzyw UE wspierała eksport poprzez system subwencji eksportowych, obejmujących: jabłka, pomarańcze, cytryny, mandarynki, winogrona, brzoskwinie, morele, niektóre orzechy oraz pomidory. Dopłaty przyznawane były również dla produktów przetworzonych, zakonserwowanych tymczasowo lub zawierających cukier (wiśnie, czereśnie oraz inne owoce kandyzowane, pomidory bez skórki oraz sok pomarańczowy mrożony). Dopłaty stosowane były wówczas, gdy cena danego produktu w Unii była wyższa niż jego cena na rynkach krajów trzecich [Rynek... 2008]. Reforma WPR wprowadziła zniesienie dopłat (refundacji) eksportowych z początkiem 2008 r., nie wprowadziła natomiast zmian w większości zasad obowiązujących w handlu międzynarodowym, a dotyczących systemu cen wejścia, kontyngentów taryfowych oraz wielkości progowych. Obecne regulacje zawierają konieczność posiadania pozwoleń na przywóz czosnku świeżego i przetworzonego, oraz na przywóz grzybów zakonserwowanych w ramach kontyngentów taryfowych. Do września 2011 r. obowiązywały pozwolenia na przywóz jabłek, a do stycznia 2012 pozwolenia na przywóz bananów [Rynek... 07.2012].

Regulacje dla produktów przetworzonych na bazie owoców i warzyw po raz pierwszy wprowadzono w 1978 r. Dotyczyło to przetworów z pomidorów, brzoskwiń oraz gruszek w syropie. Od sezonu 1981/82 system subwencji rozszerzono o rodzynki i figi suszone. Na mocy Rozporządzenia Rady Unii Europejskiej nr 2201/1996 z 28 października 1996 r. wprowadzono regulacje ustanawiające wspólnotową organizację rynku przetworów owocowo-warzywnych [Nosecka 1997]. Miały one na celu zapewnienie większej konkurencyjności produktów przetworzonych w UE wobec przetworów importowanych z państw trzecich, poprzez obniżenie kosztów pozyskania surowców za pomocą dopłat do surowca. Na mocy Rozporządzenia nr 2699/2000 dopłaty przysługiwały do każdej tony surowca dostarczonego do zakładu przetwórczego. W Polsce pomoc udzielana była uznanym organizacjom i wstępnie uznanym grupom producentów owoców i warzyw z tytułu dostarczenia pomidorów do przetwórstwa, na podstawie umowy zawartej z zakładem przetwórczym. Dla Polski określono wysokość pułapu pomidorów do przetwórstwa, która w 2004 r. wynosiła 194 639 ton oraz poziom pomocy finansowej wynoszącej w 2004 r. 25,88 Euro/tonę [Pomoc ... 2004]. W ramach reformy WPR dla rynku owoców i warzyw z 2008 r. wprowadzono początkowo 4-letni

okres przejściowy w odchodzeniu od dopłat do produkcji pomidorów do przetwórstwa. W tym okresie najwyżej połowa wsparcia mogła być związana z produkcją. Wsparcie to zostało rozdzielone na producentów pomidorów przemysłowych, którzy wykazują się kontraktem z zakładami przetwórczymi, bez wymogu członkostwa w organizacji czy grupie producentów. Pozostała połowa wsparcia rozdysponowana była pomiędzy tzw. historycznych producentów, którzy udowodnili, że w tzw. okresie referencyjnym mieli podpisane kontrakty z zakładami przetwórczymi (bez obowiązku kontynuowania uprawy pomidorów przemysłowych) [Rynek ...02.2008]. Obecnie dopłaty do pomidorów do przetwórstwa są częścią systemu wsparcia bezpośredniego jako oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw [Rynek... 07.2012].

Wraz z reformą WOROiW wsparciem objęto producentów malin i truskawek do przetwórstwa w Polsce, Bułgarii, na Węgrzech, Litwie i Łotwie. Komisja określiła, dla każdego z wymienionych krajów, maksymalną powierzchnię uprawnioną do dopłaty z unijnego budżetu (w wysokości 230 Euro/ha), która dla Polski wynosiła 48 tys. ha. Ponadto z budżetu krajowego płatność ta była podwyższona do maksymalnie 400 Euro/ha. Wsparcie to początkowo było ustanowione na okres 5 lat [Rynek ...02.2008]. W 2012 r. przejściową płatność do owoców miękkich włączono do systemu wsparcia bezpośredniego jako oddzielna płatność z tytułu owoców miękkich [Rynek... 07.2012].

Na mocy postanowień reformy polityki rolnej dla rynku owoców i warzyw wprowadzono środki zapobiegania kryzysom i zarządzania w sytuacjach kryzysowych. Określono zasady wycofywania z rynku, które dotyczyły zarówno „produktów wycofanych z rynku” jak i „produktów niewystawionych na sprzedaż”. Ponadto wprowadzono nowe narzędzia zarządzania w sytuacjach kryzysowych, takie jak: zbieranie zielonych owoców i warzyw oraz niezbiwanie, działania promocyjne i komunikacyjne, ubezpieczanie zbiorów, wsparcie na rzecz kosztów administracyjnych poniesionych na rozwój funduszy wspólnego inwestowania [Rozporządzenie... 1580/2007].

Ponadto, w celu promocji spożycia owoców i warzyw w UE, wraz z reformą wprowadzono możliwość współfinansowania z budżetu unii programów operacyjnych promujących konsumpcję owoców i warzyw, a także wprowadzono program „Owoce w szkole”, którego celem jest promowanie zdrowego odżywiania wśród dzieci szkolnych.

2. Wykorzystanie instrumentów Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw w Polsce w latach 2004-2011

Wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej w Polsce zaczęły obowiązywać regulacje Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw. W gestii Agencji Rynku Rolnego było administrowanie mechanizmem refundacji wywozowych, który obowiązywał do 2008 r. (tab. 1). W Polsce eksportowano z refundacją głównie jabłka z przeznaczeniem na rynki wschodnioeuropejskie, a do 2008 r. wypłacano eksporterom corocznie po prawie 7 mln zł.

Tabela 1. Refundacje do wywozu świeżych owoców i warzyw w latach 2005-2009 w Polsce

Rok	Kwota refundacji (tys. zł)	Ilość wywiezionych owoców (tys. t)	Gatunek objęty refundacją	Główne kierunki wywozu z refundacją
2005	6 559	48,9	jabłka (99%) pomidory	Rosja Rumunia Białoruś
2006	7 148	55,1	jabłka (97%) pomidory cytryny pomarańcze	Białoruś Ukraina Rumunia
2007	6 890	71,9	jabłka (99%) brzoskwinie i nektarynki pomarańcze pomidory cytryny winogrona	Ukraina Białoruś Rosja
2008*	803	9,3	jabłka (96%) brzoskwinie i nektarynki pomarańcze pomidory	Ukraina Białoruś Norwegia
2009*	43	0,6	jabłka	Białoruś Ukraina

* - refundacje wypłacane z tytułu rozliczeń wniosków złożonych w latach poprzednich; KE począwszy od 2008 r. zniósła refundacje wywozowe do świeżych owoców i warzyw.

Źródło: Sprawozdania z działalności ARR za lata 2005-2011.

Gros pomocy finansowej dla producentów owoców i warzyw oparte było na mechanizmach administrowanych przez ARiMR (tab. 2). Możliwość otrzymania dopłat do pomidorów przeznaczonych do przetwórstwa stanowiła impuls do organizowania się producentów w grupy, ponieważ wsparcie z tego tytułu skierowane było dla grup i organizacji producentów owoców i warzyw. W 2004 roku, ARiMR wydała 21 decyzji na kwotę ponad 22 mln zł. W kolejnych latach składano coraz więcej wniosków, a w 2007 r. było ich 28. Od 2008 roku, wraz z reformą WOROiW zrezygnowano ze wspierania produkcji na rzecz wspierania producentów. W miejsce dopłat do surowca wprowadzono oddzielną płatność z tytułu owoców i warzyw, w ramach której połowa przeznaczona na to kwoty rozdysponowana była dla producentów historycznych, produkujących pomidory do przetwórstwa w roku referencyjnym, druga część przyznawana była producentom bez konieczności przynależności do grupy lub organizacji producentów. Wysokość wsparcia była na podobnym poziomie jak w przypadku zastąpionego instrumentu.

Dzięki staraniom przedstawicieli polskich producentów owoców, na mocy Rozporządzenia nr 1580/2007 wprowadzono mechanizm pomocy producentom truskawek oraz malin do przetwórstwa. Liczba składanych wniosków rokrocznie wzrastała, lecz dopiero w 2011 przekroczono limit powierzchni objętej dopłatą (tab. 2).

W 2009 roku uruchomiono program „Owoce w szkole”, który spotkał się z zainteresowaniem zarówno producentów owoców i warzyw jak i szkół. Wyniki przeprowadzonej oceny jego skuteczności wskazują, że program nie tylko wpłynął na zwiększenie ilości spożywanych owoców i warzyw przez dzieci w nim uczestniczące,

ale także zwiększył ich wiedzę na temat zdrowego odżywiania oraz spowodował korzystną zmianę zachowań rodziców, odnoszących się do żywienia dzieci¹.

W 2011 r., w celu złagodzenia negatywnych dla producentów skutków kryzysu spowodowanego bakterią EHEC zastosowano nadzwyczajne wsparcie finansowe z tytułu zbiorów zielonych warzyw, niezbiierania warzyw oraz nieprzeznaczania warzyw do sprzedaży. W Polsce pomoc otrzymało 4,7 tys. producentów warzyw, głównie pomidorów i ogórków.

Tabela 2. Wsparcie finansowe z tytułu wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw w Polsce w latach 2004-2011

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pomoc dla organizacji producentów dostarczających pomidory do przetwórstwa*								
- liczba decyzji	21	25	26	28	-	-	-	-
- kwota płatności [tys. zł]	22 243	29 569	23 322	24 663	-	-	-	-
Oddzielna płatność z tytułu owoców i warzyw (płatność do pomidorów)								
- liczba wniosków					1 997	1 962	1 976	1 955
- ilość deklarowana [t]					168 360	168 256	170 226	168 712
- zrealizowane płatności [tys. zł]					22 558	28 332	26 711	9 188
Przejęciowa płatność z tytułu owoców miękkich								
- liczba wniosków					35 500	44 421	51 814	55 984
- deklarowana powierzchnia [ha]					33 072	40 046	47 464	55 446
- zrealizowane płatności [tys. zł]*					42 225	65 365	73 004	19
„Owoce w szkole” [tys. zł]							31 887	40 446
Nadzwyczajne wsparcie w kryzysie wywołanym bakterią E. coli								179 442

- instrument wycofany,

* według stanu na dzień 31.12.2011 r.

Źródło: Sprawozdania z działalności ARiMR za lata 2004-2011.

Unia Europejska kierowała pomoc do producentów owoców i warzyw poprzez wspieranie grup i organizacji producentów. Korzystny dla producentów był status wstępnie uznanej grupy, która oprócz pomocy związanej z administracją otrzymywała także dofinansowanie inwestycji. W Polsce liczba wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw w latach 2005-2011 zwiększała się, co miało także swój wyraz w dynamicznie rosnącej liczbie wniosków o dofinansowanie oraz kwocie dofinansowania (tab. 3). W kwietniu 2012 r. Komisja Europejska wydała rozporządzenie² ograniczające wkład unijny w pomoc dla wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw z nowych państw członkowskich łącznie do kwoty 10 mln Euro rocznie. Ograniczy to znacznie kwotę dofinansowania dostępnego dla wstępnie uznanych grup producentów w Polsce i może wpłynąć na spowolnienie procesu zrzeszania się producentów, a tym samym na ich potencjalną siłę na rynku.

¹ Sprawozdanie z działalności ARR za 2011r, Warszawa 2012, s.105-106.

² Rozporządzenie Komisji nr 302/2012 z 4 kwietnia 2012r.

Tabela 3. Pomoc finansowa dla wstępnie uznanych GP oraz uznanych OP w Polsce w latach 2005-2011

Rok	Uznane OP			Wstępnie uznane GP		
	Liczba wniosków	Liczba decyzji	Kwota pomocy (tys. zł)	Liczba wniosków	Liczba decyzji	Kwota pomocy (tys. zł)
2005	7	10	346	46	37	1 586
2006	10	11	977	57	43	7 506
2007	9	7	1 107	117	85	28 201
2008	9	7	1 271	133	121	76 544
2009	10	6	1 324	190	191	317 096
2010	4	2	1 170	250	233	668 932
2011	6	7	996	304	297	1 095 388

Zródło: obliczenia własne na podstawie Sprawozdań z działalności ARiMR za lata 2004-2011.

3. Opinie producentów owoców i warzyw na temat reformy Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw

Instrumenty Wspólnej Organizacji Rynku Owoców i Warzyw stosowane były w Polsce w latach 2004-2011, a ze środków pochodzących zarówno z budżetu UE jak i krajowego skorzystało kilkadziesiąt tysięcy producentów owoców i warzyw. W 2007 r. regulacje dla rynku owoców i warzyw zostały dostosowane do zmieniających się warunków ekonomicznych, a zmiany przepisów wprowadzono w życie od 2008 r. Nowe regulacje były poprzedzone dyskusjami na forum KE, oraz konsultacjami z przedstawicielami poszczególnych krajów, dlatego można przypuszczać, iż były dostosowane do potrzeb producentów.

W czerwcu 2011 roku, wśród producentów owoców i warzyw oferujących swoje produkty na Wielkopolskiej Gildii Rolno-Ogrodniczej (WGRO) w Poznaniu, przeprowadzono badanie ankietowe w formie wywiadu bezpośredniego, mające na celu poznanie ich opinii na temat reformy WOROiw³.

Przeprowadzono 40 wywiadów. Wszyscy ankietowani producenci prowadzili swoje gospodarstwa na terenie województwa wielkopolskiego, w gminach: Poznań (21), Środa Wielkopolska (6), Gniezno (5), Kościan (3), Śrem (3), Nowy Tomyśl (1) oraz Gostyń (1). Powierzchnia gospodarstw respondentów była zróżnicowana: w 35% gospodarstw powierzchnia ogólna nie przekraczała 10ha, 28% posiadało gospodarstwa 10 - 25ha, 20% respondentów – od 25 do 50ha, natomiast pozostałe 17% powyżej 50ha. Większość, bo 43% badanych deklarowało produkcję owoców jako główną produkcję w gospodarstwie, 30% produkowało głównie warzywa, natomiast 27% zbiorowości zajmowało się zarówno produkcją owoców jak i warzyw. Żaden z producentów nie wymienił produkcji owoców lub warzyw jako produkcji dodatkowej. Ankietowani producenci w większości byli w wieku od 40 do 50 lat (43%), osoby 30-40 letnie stanowiły 27% respondentów, ¼ badanych miała więcej niż 50 lat, a osób poniżej 30 roku życia było zaledwie 5%. Ponad połowa badanych

³ Badanie przeprowadzono w ramach realizacji pracy licencjackiej Kamila Łątki (2011), której promotorką była autorka niniejszego artykułu.

posiadała wykształcenie zawodowe (60%), 23% średnie, a 10% miało wykształcenie wyższe. Najmniejszą grupę wśród ankietowanych stanowili producenci posiadający wykształcenie podstawowe (7%).

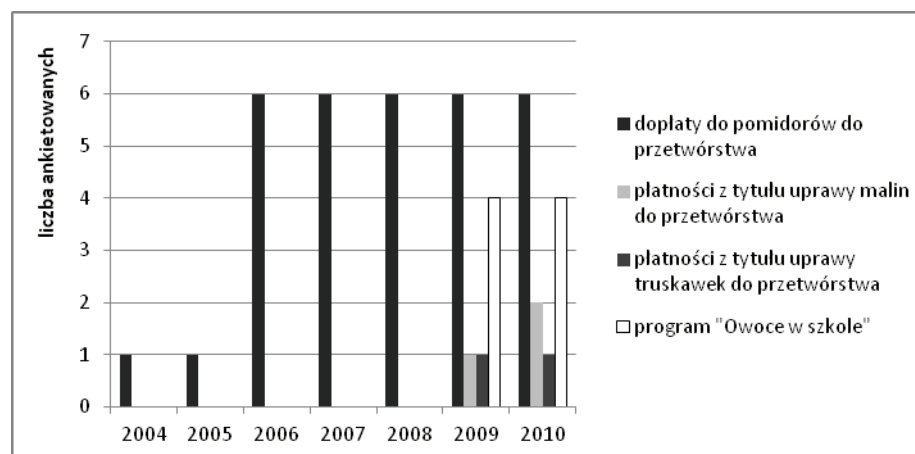
Zdecydowana większość ankietowanych wiedziała czym jest Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej, a także byli świadomi istnienia regulacji dla rynku owoców i warzyw (tab. 4). Około połowa respondentów wiedziała, że zmiany dla tego rynku zostały wprowadzone w 2008 roku.

Tabela 4. Znajomość WPR wśród ankietowanych

Pytanie	Odpowiedź twierdząca	Odpowiedź przecząca
Znajomość terminu WPR UE	78%	23%
Znajomość regulacji WPR dla rynku owoców i warzyw	63%	37%
Znajomość zmian WOROiW wprowadzonych w 2008	53%	47%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łątka (2011).

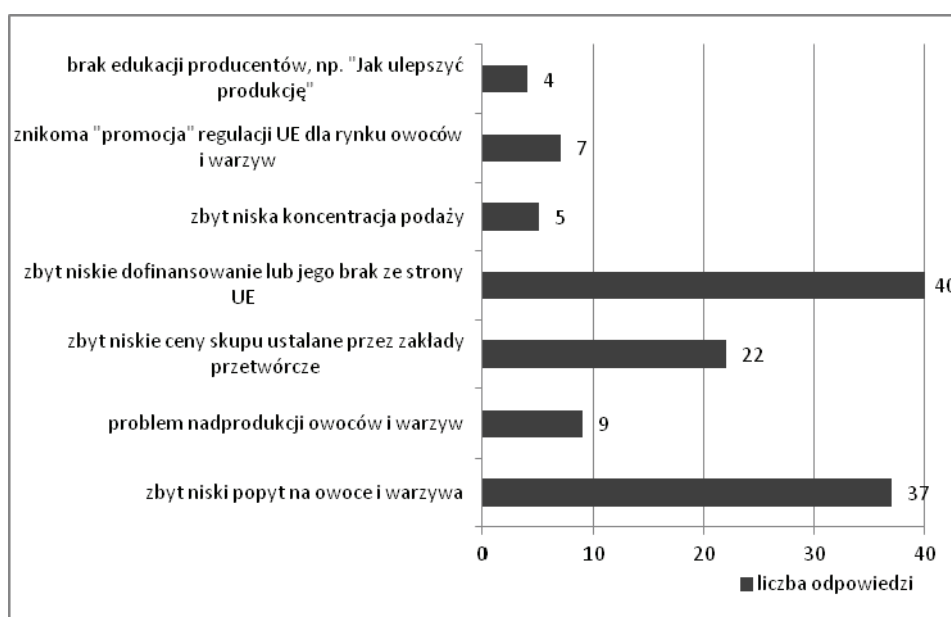
Spśród ankietowanych producentów owoców i warzyw zaledwie jedna osoba w latach 2004-2005 korzystała z dopłat do pomidorów do przetwórstwa, natomiast od 2006 roku sześć osób deklarowało otrzymywanie tego wsparcia (ryc. 1). Jedna osoba w 2009 roku, a dwie w 2010 r. otrzymywały przejściowe płatności z tytułu uprawy malin do przetwórstwa, natomiast jedna osoba otrzymywała przejściową płatność do uprawy truskawek do przetwórstwa. Cztery osoby w latach 2009-2010 brały udział w programie „Owoce w szkole” dostarczając swoje produkty.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łątka (2011).

Rycina 1. Wykorzystanie instrumentów WOROiW wśród ankietowanych producentów owoców i warzyw

Wszyscy ankietowani producenci owoców i warzyw stwierdzili, iż jednym z największych problemów dotyczących rynku owoców i warzyw w Polsce było zbyt niskie dofinansowanie z UE lub jego brak (ryc. 2). Istotnym problemem dla producentów był także zbyt niski popyt na owoce i warzywa, natomiast stosunkowo niewielu widziało problem w nadprodukcji owoców i warzyw. Ponad połowa ankietowanych dostrzegła problem w zbyt niskich cenach skupu ustalanych przez zakłady przetwórcze, natomiast zaledwie 12% widziało problem w zbyt niskiej koncentracji podaży. Wśród innych problemów wymieniono znikomą promocję regulacji UE dla rynku owoców i warzyw, a także niedostatek działań edukacyjnych, które pomogłyby producentom ulepszyć ich produkcję.

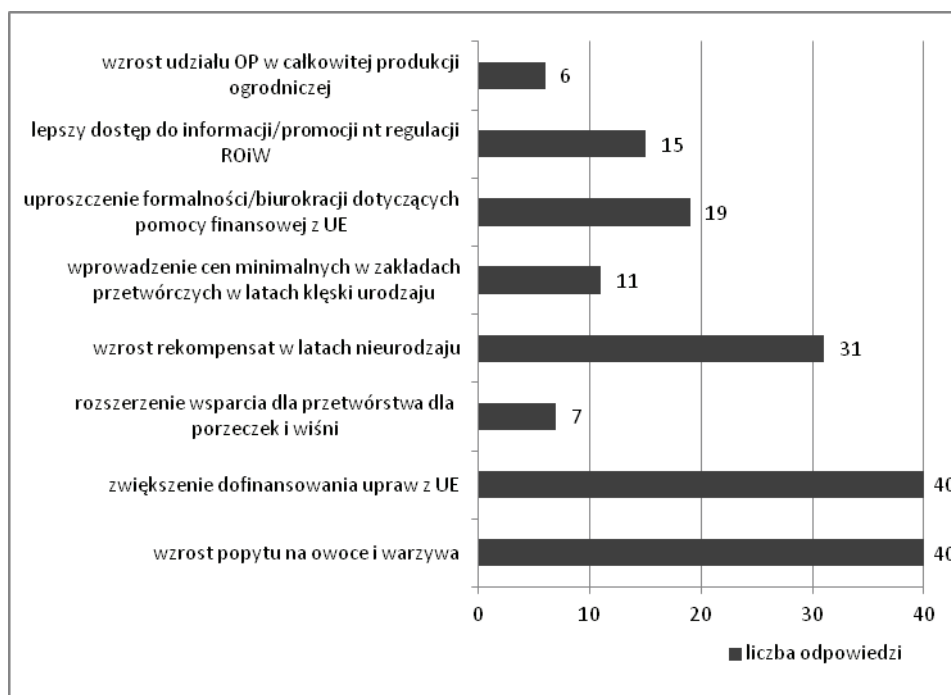

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łątka (2011).

Rycina 2. Problemy rynku owoców i warzyw w Polsce w opinii ankietowanych producentów

W ankiecie zapytano producentów owoców i warzyw, co chcieliby zmienić we WPR dla rynku owoców i warzyw. Wszyscy respondenci oczekiwali zwiększenia dofinansowania upraw oraz zwiększenia popytu na owoce i warzywa (ryc. 3). Ponadto większość ankietowanych chciałyby wzrostu pomocy w latach nieurodzaju. Prawie połowa badanych producentów owoców i warzyw proponowała uproszczenie formalności dotyczących uzyskiwania pomocy, a niewiele mniej – lepszy dostęp do informacji na temat regulacji dla rynku owoców i warzyw. Ponad ¼ ankietowanych oczekiwałaby wprowadzenia cen minimalnych w zakładach przetwórczych w latach klęski urodzaju, a 17% badanych proponowało rozszerzenie wsparcia do przetwórstwa

dla porzeczek i wiśni. Wśród odpowiedzi pojawiła się także propozycja wzrostu udziału OP w całkowitej produkcji ogrodnictwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Łątka (2011).

Rycina 3. Wykorzystanie instrumentów WPR dla ROiW wśród ankietowanych producentów owoców i warzyw

4. Zakończenie

Rynek owoców i warzyw jest przykładem rynku, gdzie to prawa popytu i podaży w znacznym stopniu kształtują ceny i koniunkturę na rynku. Wspólna Organizacja Rynku Owoców i Warzyw powstała stosunkowo niedawno, bo w 1996 r., chociaż regulacje dotyczące rynku zarówno świeżych owoców i warzyw, jak i przetworów owocowych i warzywnych wprowadzono już wcześniej. W Unii Europejskiej uregulowano kwestie związane z jakością owoców i warzyw, będących przedmiotem obrotu rynkowego, chroniono rynek wewnętrzny poprzez określenie zasad handlu zagranicznego owocami i warzywami, takich jak ustalanie kontyngentów, ceł, wydawanie pozwoleń na import niektórych owoców i warzyw, a do niedawna wspomagano eksporterów poprzez subwencje eksportowe. Na rynku wewnętrznym główny nacisk położono na wsparcie dla producentów owoców i warzyw za

pośrednictwem grup i organizacji producentów. Pomoc związana z wycofaniem produktów z rynku czy nieprzeznaczaniem ich do sprzedaży, dopłaty do surowca do przetwórstwa, a także wsparcie finansowe działalności administracyjnej czy inwestycji (w początkowym okresie ich istnienia) trafiała do grup i organizacji producentów owoców i warzyw.

Wraz ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004r, znacznie zwiększył się potencjał produkcyjny owoców i warzyw w Unii, a polscy producenci objęci mechanizmami WOROiW, ze względu na znaczącą pozycję Polski na rynku owoców i warzyw, zaczęli mieć wpływ na kształtowanie się unijnej polityki rolnej na tym rynku. Reforma rynku owoców i warzyw, która weszła w życie w 2008 roku, zawierała między innymi regulacje dotyczące wsparcia właśnie dla polskich producentów malin i truskawek do przetwórstwa oraz zwiększoną pomoc dla grup i organizacji producentów w krajach o niskim stopniu zorganizowania, do których należała Polska.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród wybranej grupy producentów owoców i warzyw, sprzedających swoje produkty na WGRO w Poznaniu, wskazały, iż nie wszyscy producenci znali termin WPR, jak i regulacje dotyczące rynku owoców i warzyw. Pozytywny jest jednak fakt, że większość była zorientowana w tej polityce i posiadała wiedzę na temat postanowień reformy rynku owoców i warzyw z 2008 r.

Analizując wykorzystanie instrumentów WOROiW przez ankietowanych producentów można zauważyć, iż wraz w upływem czasu stopień korzystania ze wsparcia zwiększał się. Może to wskazywać na niedostateczny dopływ informacji do producentów w początkowym okresie obowiązywania regulacji, co zresztą badani wskazywali jako jeden z ważnych dla nich problemów. Pozostałe problemy przytaczane w ankiecie przez większość producentów związane były z potrzebą znacznieszego dofinansowania z UE, wyższych cen skupu w przetwórstwie oraz wzrostu popytu na owoce i warzywa (co również mogłoby stymulować wzrost ich cen na rynku). Jak widać, problemy te związane były pośrednio z potrzebą zwiększenia swoich dochodów przez producentów. Podobne w swojej wymowie były propozycje zmian w polityce rolnej dla rynku owoców i warzyw. Dotyczyły one głównie zwiększenia dofinansowania upraw, wzrostu popytu na owoce i warzywa oraz rekompensat w latach nieurodzaju.

Literatura

Leszko D. (2000): *Organizacja unijnego rynku owoców i warzyw oraz konieczne dostosowania w Polsce*, FAPA-SAEPR, Warszawa.

Łątka K. (2011): *Reforma Wspólnej Polityki Rolnej dla Rynku Owoców i Warzyw i jej znaczenie dla producentów w Polsce*, praca licencjacka, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.

Nosecka B. (1997): *Wspólna organizacja rynku świeżych owoców i warzyw oraz przetworów owocowych i warzywnych w UE*, Problemy Integracji Rolnictwa nr 1/94, 18-27.

Pomoc udzielana w ramach wspólnej organizacji rynku przetworów owocowych i warzywnych. Materiały ARiMR, 07.05.2004 r., <http://www.arimr.gov.pl> (dostęp: 05.02.2005).

Rozporządzenie Komisji nr 1580/2007, s. 45.

Rozporządzenie Komisji nr 302/2012 z 4 kwietnia 2012 r.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2200/96 z dnia 28 października 1996 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw.

Rynek owoców i warzyw. FAMMU/FAPA, czerwiec 2006, wrzesień 2006, luty 2008, sierpień 2010, lipiec 2012.

Sprawozdania z działalności ARiMR za lata 2004-2011.

Sprawozdania z działalności ARR za lata 2005-2011.

Szumski S. (2007): *Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej*, WAiP, Warszawa, s.114.

Summary

The aim of this paper was to present the regulations of the CAP for fruits and vegetables market, also to show the use of them by Polish fruits and vegetable producers and to present the producer's opinions about this problem. There was conducted the survey research at the WGRO in Poznan to get the opinions from 40 producers.

The results show that the use of UE aid increased in the course of time. The most of interviewed produces pointed, as a problems for them, the necessity of bigger support from UE, the need of higher prices for fruits and vegetables in processing industry and the requirement of increasing demand for the fruits and vegetables. They proposed to increase founding from UE, the demand for fruits and vegetables and the compensations in scarcity years.

Informacje o autorze:

dr inż. Sylwia Kierczyńska

Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw Agrobiznesu

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Ul. Wojska Polskiego 28

60-637 Poznań

kierczynska@up.poznan.pl